STORTINGET

Representantforslag 196 S

(2020–2021)

fra stortingsrepresentantene Helge André Njåstad, Sivert Bjørnstad, Morten Ørsal Johansen, Bengt Rune Strifeldt, Kjell-Børge Freiberg, Terje Halleland, Himanshu Gulati, Roy Steffensen, Tor André Johnsen og Åshild Bruun-Gundersen

Dokument 8:196 S (2020–2021)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helge André Njåstad, Sivert Bjørnstad, Morten Ørsal Johansen, Bengt Rune Strifeldt, Kjell-Børge Freiberg, Terje Halleland, Himanshu Gulati, Roy Steffensen, Tor André Johnsen og Åshild Bruun-Gundersen om å styrke norsk privat eierskap ved å fjerne formuesskatten på næring

Til Stortinget

Bakgrunn

Det viktigste Stortinget kan gi næringslivet etter koronapandemien, er skattelette ved å fjerne formuesskatten på arbeidende kapital, definert som aksjer, næringseiendom og andre driftsmidler fratrukket forholdsmessig tilknyttet gjeld.

Forslagsstillerne inviterer med dette til et nytt skatteforlik med den hensikt å redusere formuesskatten, ved å fjerne den delen som defineres som arbeidende kapital. Arbeidende kapital er knyttet til næringsvirksomhet og arbeidsplasser. Det er definert av stortingsflertallet, gjennom skatteforliket i 2016, som aksjer, næringseiendom og andre driftsmidler fratrukket forholdsmessig tilknyttet gjeld. Forslagsstillerne stiller seg positive til å fjerne formuesskatten i sin helhet, men ser at utfordringene for næringslivet, i og etter pandemien, gjør det helt nødvendig å starte med å fjerne den delen som er definert som arbeidende kapital. Forslagsstillerne vil påpeke at koronakrisen har gjort det enda viktigere å ta grep for å stimulere næringslivet til å gjøre investeringer, når man skal sikre at man beholder levedyktige og solide norske bedrifter i årene som kommer.

Svekker norsk eierskap

Formuesskatten er en særnorsk skatt som kun rammer norske bedrifter og norske eiere. Formuesskatt betales ikke av utenlandske eiere. Norge er i en særstilling i Europa, fordi eierne av bedriftene må betale formuesskatt av verdier de har i bedriftene sine. Denne ordningen er det ingen andre land i EU/EØS som har i samme omfang som Norge. Norge kan ikke ha et skattesystem som favoriserer utenlandske eiere og gjør det til en ulempe å være norskeid.

Nasjonalforsamlingen har en plikt til å verne om Norges fremste verdiskapere. Det er behov for norskeid næringsliv: Bønder, oppdrettsnæring, industri, butikker og hoteller for å nevne noen. Den dagen norskeide bedrifter og arbeidsplassene forsvinner, mister man eiere som har lokalkunnskap, som betyr noe i sitt nærmiljø og som ofte er hjørnesteinsbedrifter som har ringvirkninger lokalt, langt ut over selve bedriften.

Utenlandsk eierskap øker over tid i Norge

Nordmenn må betale formuesskatten, mens utenlandske kjøpere ikke trenger å betale. Derfor kan utlendinger regne på investeringer uten å ta hensyn til formuesskatt. Det betyr at deres avkastningskrav etter skatt er lavere enn det en norsk eier må kreve, fordi de må kompensere for formuesskattregningen. Nordmenn har dårligere utgangspunkt i en slik budkonkurranse. Norske bedrifter kan ikke ende opp som filialer av utenlandske bedrifter. Bedrifter som nå går dårlig på grunn av koronapandemien, kan gå på billigsalg til utenlandske eiere.

Utlendingene kjøper de beste norske bedriftene på grunn av lavere avkastningskrav og lite norsk privat kapital. Utenlandsk eierskap på Oslo Børs økte fra 35 til 40

prosent fra 2000 til 2018. Offentlig sektor, som ikke betaler formuesskatt, har tilsvarende økt fra 25 til 35 prosent, mens private norske foretak har sunket fra 27 prosent til 12 prosent i samme periode. Fra 2008 til 2018 har andelen av bedrifter som er utenlandsk eid (hvor utlendinger har minst 50 prosent eierskap), økt i alle bedriftskategorier etter størrelse ved antall ansatte. Veksten har vært spesielt stor blant de større bedriftene med 250+ ansatte, hvor eierandelen har økt fra 39 prosent til 45 prosent på ett tiår. Utlendinger eier større bedrifter, noe som gjør at de står for en langt større andel av økonomien enn antallet skulle tilsi. En femtedel av de ansatte og over 25 prosent av omsetningen totalt er i utenlandske selskaper. Konkurransefordeler utlendinger har ved at deres verdiskaping reelt skattlegges lavere enn norskeide bedrifter, er derfor av betydning for økonomiens virkemåte.

Det er ingen automatikk i at utenlandsk eierskap skal stige over tid. Utviklingen i Sverige og Norge er ulik. Indekseres utviklingen ved at antallet utenlandskeide bedrifter settes til 100 i 2008, har den relative andelen av utenlandskeide bedrifter fra 2008 til 2018 steget med 26 prosent i Norge, mens den har blitt redusert med 11 prosent i Sverige.

Markedet for eierskap i norske bedrifter er internasjonalt. Avkastningskrav, verdsettelse og spilleregler bestemmes i det internasjonale kapitalmarkedet. Særskatt på norske bosatte eiere diskriminerer og fører til at de tar mindre risiko, søker investeringer med lav formuesverdi eller ender med å flytte ut.

Skattebelastningen på norske bedriftseiere er tidoblet siden 2005

Siden 2005 har det vært en nesten tidobling av den personlige skatten for private norske eiere. Det har effekt på økonomien og begrenser investeringer og aktivitet, relativt sett.

I 2005 utgjorde formuesskatten på arbeidende kapital 3,1 mrd. kroner (inflasjonsjustert til 2021), og det var ikke utbytteskatt. Siden 2006 har den generelle formuesskattesatsen blitt redusert fra 1,3 prosent til 0,85 prosent. Bunnfradraget er også økt, i dag er det på 1,5 mill. kroner per person. Samtidig har verdsettelsesgrunnlagene økt mye, og er kun redusert noe de siste årene. Provenyet fra formuesskatten, det vil si det stat og kommune tar inn, er beregnet å utgjøre om lag 14,7 mrd. kroner totalt i 2021. Av dette er 7,2 mrd. kroner formuesskatt på arbeidende kapital.

I 2005 var det ikke utbytteskatt. Den utgjør i dag 22 mrd. kroner. Over tid er det utbyttene fra bedriftene som finansierer formuesskatten. Utbytte er helt nødvendig for å kunne betale formuesskatt for svært mange bedriftseiere, særlig for eiere av små og mellomstore bedrifter som har mindre mulighet til å skaffe seg kapital på annen måte enn gjennom det bedriften selv genererer av overskudd. Betaling av formuesskatt er vanskelig å kombinere med forbud mot utbytte. Det er de færreste som har penger i banken tilgjengelig for å betale formuesskatt, over tid kommer pengene fra utbytter.

Svekket soliditet og mindre risikokapital tilgjengelig

Formuesskattesatsen på arbeidende kapital er i 2021 0,4675 prosent (0,85 x 55 prosent rabatt). Sammen med inntektsskatten kan dette gjøre at mer enn hele avkastningen blir trukket inn i skatt når man investerer i næringsvirksomhet.

En empirisk BI-studie (Berzins, Bøhren og Stacescu) finner en direkte kobling mellom skatt på bedriftseieres privatøkonomi og utviklingen til bedriftene de eier. Studien har hovedfokus på små og mellomstore bedrifter. Studien viser at regelendringer som skjerper den personlige skatten for eierne, slik som skjerpet formuesskatt, fører til tapping av kapital fra bedrifter. Dette skjer ved høyere utbytter og lønn og derved redusert likviditet i bedriftene sammenlignet med kontrollgruppen, og også redusert vekst og lønnsomhet i bedriftene sammenlignet med kontrollgruppen. Likviditetsutfordringer for bedriftseiere på grunn av økt skatt fører til at bedriftene de eier reduserer investeringer, har redusert vekst og dårligere profittmargin.

Skattebelastningen er høyest når avkastningen er lav. I dag er rentenivået svært lavt, noe som også gjør at normalavkastningen er lavere, samtidig som formuesskattesatsen ikke er redusert tilsvarende. Skatten kan også bli så høy at mange finner det attraktivt å flytte fra Norge.

Effekten av dette er at det blir mindre risiko- og investeringskapital tilgjengelig for norske bedrifter.

Skatten hindrer også gründerskap. For store børsnoterte selskaper er dette en mindre utfordring, ettersom de kan hente kapital i utlandet. Men for mindre bedrifter som er avhengig av norsk kapital, kan lavere kapitaltilgang bety at investeringer må legges på is.

Kapitaltilgangsutvalget mente det var utfordringer i finansieringer opp til 20 mill. kroner. Eiere av vekstselskaper vil nok ofte si at det også er vanskelig å finansiere større prosjekter enn dette. En studie av BI-professor Amir Sasson og NyAnalyse for SMB Norge (2020) finner at norsk privat kapital finansierer hoveddelen av ny egenkapital for etablering, vekst og omstilling for bedrifter i SMB-markedet og nye bedrifter. For oppstartsbedrifter og små bedrifter utgjør norsk emisjonskapital 93 prosent og for mellomstore bedrifter kommer 83 prosent av ny egenkapital fra norske investorer.

Fjerning av formuesskatt på arbeidende kapital vil skape flere arbeidsplasser

I en undersøkelse utført av Norstat i 2017 blant 200 norske bedriftseiere (og NHO-medlemmer) sier 58 prosent at fjerning av formuesskatten på arbeidende kapi-

tal definitivt vil skape flere arbeidsplasser de neste 3–5 årene. 22 prosent sier det antageligvis vil gjøre det.

Fire av fem mener også at det helt sikkert eller sannsynligvis vil bli skapt færre arbeidsplasser om det motsatte skjer, at formuesskatten på arbeidende kapital økes. Enda flere, 90 prosent, er klare på at formuesskatten på arbeidende kapital bør fjernes.

42 prosent av bedriftseierne mener definitivt at de vil ansette flere i sin bedrift om den samlede bedriftsbeskatningen blir vesentlig redusert. 27 prosent mener det er sannsynlig.

Verdier som skattlegges, kan være nødvendige ting som stillaser og maskiner, ikke penger i banken. Dermed må eiere tappe bedriften for å betale en personlig skatt. Dette svekker gode arbeidsplasser og er konkuransesvekkende for norske eiere.

Det er privat næringsliv som skal dra den norske økonomien etter krisepakkene, og det norske næringslivet trenger forutsigbarhet og drahjelp om det skal få de samme forutsetninger som utenlandske bedrifter.

Koronapandemien gjør det nødvendig å handle raskt

Formuesskatten må betales uansett om bedriften har overskudd eller ikke. Pandemien har ført til at mange bedrifter har gått dårlig og tæret på reserver.

Da det ble innført en mulighet til å utsette betalingen av formuesskatt i 2016 dersom bedriften gikk dårlig, viste det seg at svært få brukte muligheten. Renten til kemneren på beløpet som skulle utsettes, var 6 prosent. Det var billigere å låne pengene i banken for å betale skatten, noe bedriftseierne trolig allerede hadde funnet ut. Uansett var dette bare en utsettelse.

Et tilleggsmoment, som gjelder for alle bedrifter, vil være fastsettelsen av formuesverdiene for skattemeldingen i 2020. Mange vil nå betale formuesskatt for verdier som de hadde for snart ett og et halvt år siden, og som nå kan være kraftig redusert eller forduftet. Har de ikke betalt skatten gjennom forskuddsskatt, vil regningen komme nå under krisen som restskatt.

Dersom koronakrisen blir langvarig, er det lite trolig at man vil komme tilbake til en normalsituasjon innen året er over. Bedriftseierne risikerer å motta en skatteregning neste år, basert på situasjonen før koronakrisen, men etter at norsk næringsliv har opplevd en nedgangskonjunktur man trolig ikke har sett maken til siden 1930-tallet.

I 2002 ble investeringsavgiften fjernet (fordelt på to statsbudsjetter) av regjeringen Bondevik, med støtte fra Arbeiderpartiet.

Investeringsavgiften utgjorde 6 mrd. kroner, noe som tilsvarer 8,6 mrd. i dagens kroneverdi. Til sammenligning er formuesskatten på arbeidende kapital i dag 7,2 mrd. kroner. Begrunnelsen var at det ville føre til mer solide bedrifter og økt verdiskaping. Statsbudsjettet i 2002 utgjorde 867, 87 mrd. kroner, i dag er det på1 859,89 mrd. kroner. Det viser at det å fjerne formuesskatten på arbeidende kapital er fullt mulig om partiene som den gang støttet fjerningen av investeringsavgiften, finner sammen i et tilsvarende forlik.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag til skattevedtak for 2022 der hele innkrevingen av formuesskatten på arbeidende kapital, formuesskatten på næringsvirksomhet og bedrifter, fjernes i sin helhet med den hensikt å gi norsk næringsliv samme konkurransevilkår som utenlandskeid næringsliv.

7. april 2021

Helge André Njåstad **Sivert Bjørnstad** **Morten Ørsal Johansen**

Bengt Rune Strifeldt **Kjell-Børge Freiberg** **Terje Halleland**

Himanshu Gulati **Roy Steffensen** **Tor André Johnsen**

Åshild Bruun-Gundersen

Svanemerketrykksak, 2041 0654 Trykk og layout: Stortingets grafiske seksjon